

КОНЦЕПТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

CONCEPT OF THE PROCESS MANAGEMENT ACCOUNTING OF PERMANENT ASSETS

Ольга ОДНОШЕВНА,
кандидат економічних наук,
Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
Дніпро

Olga ODNOSHEVNA,
Candidate of Economic Sciences,
Dnipropetrovsk State Agrarian and
Economic University, Dnipro

Розглянуто сучасні аспекти управління процесом обліку основних засобів у сучасних умовах. Проаналізовано вплив неякісного управління в контексті оптимального використання активів підприємства. Розроблено оптимізаційний механізм та запропоновано теоретико-схематичний напрям удосконалення управлінського концепту щодо обліку основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, механізм, управління, концепт, бухгалтерський облік.

The modern aspects of the process of managing the accounting of fixed assets in modern conditions are considered. The influence of low-quality management of accounting in the context of optimal use of enterprise assets is analyzed. The optimization mechanism is developed and the theoretical-schematic direction of improvement of the managerial concept concerning the accounting of fixed assets is proposed.

Key words: permanent assets, mechanism, management, concept, accounting.

Постановка проблеми. Зважаючи на тенденції сучасного розвитку вітчизняних підприємств, все більшої гостроти набуває проблема ефективності управління обліком основних засобів. Неналежна увага до впровадження відповідного управлінського концепту протягом тривалого періоду призвела до загострення низки аспектів. Зокрема, несвоєчасного залучення нових наукових технологій, неоптимального накопичення морального та фізичного зносу основних засобів, недостатньої кількості важливих ресурсів та дієвих мотивів вирішення зазначеної проблеми. З огляду на викладене вище, вдосконалення концепту управління обліком саме основних засобів є актуальним питанням та потребує подальшого вирішення.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Вивчення теоретичних положень, вітчизняних і зарубіжних наукових праць, практики діяльності підприємств свідчить, що облік основних засобів останнім часом дещо ускладнився, а окремі проблеми негативно впливають на процес управління

виробництвом, знижуючи ефективність використання таких активів. Серед них, зокрема, різні підходи до термінології та визначення сутності основних засобів у бухгалтерському обліку й системі оподаткування, принципи їх оцінки, вдосконалення системи амортизації, підвищення інформативності первинних документів з обліку, а також аналізу ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування.

Низка вітчизняних та зарубіжних учених-економістів розглядали питання ефективного управління процесом обліку основних засобів. Зокрема, Л. Лігоненко [1] досліджував особливості управління діяльністю підприємства, С. Голова [2] та Ф. Бутинець [3] – сутність управління основними засобами та практичний аспект їх обліку й управління. Цими питаннями займалися також економісти й обліковці, а саме М. Бобіна, Т. Мовчан, Н. Чорна [4–6] та інші. Вважаємо, що ці вчені зробили вагомий внесок у розвиток сучасної науки, але необхідні подальші дослідження у зазначеному напрямі.

Мета статті полягає у всебічному аналізі процесу управління обліком основних засобів, а також розробці напрямів підвищення ефективності функціонування управлінського концепту в розрізі оптимізації такого обліку відповідно до вимог сучасності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку в нашій країні відбувається перехід до ринкової економіки, який потребує розробки відповідного господарського механізму, докорінних змін у його функціонуванні та гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Тому процес реформування бухгалтерського обліку є цілком закономірним. Для здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки та забезпечення ринкових відносин необхідні принципово нові управлінські підходи.

Актуальність проблеми ефективного управління обліком основних засобів обумовлена потребою отримання власниками, кредиторами, вітчизняними й закордонними інвесторами оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення й ефективності використання основних засобів, від чого залежать і загальні результати діяльності підприємства.

Питання раціонального функціонування системи управління обліком надходження та вибуття основних засобів у більшості господарств в умовах реформування економіки України набувають особливої актуальності. Суперечності в процесі ведення обліку і складання звітності виникають переважно через недосконалість методичної та нормативно-правової бази, формування підприємствами необґрунтованої облікової політики. Першочергову увагу необхідно приділяти організації і правильному відображенню основних засобів у виробничих звітностях. Саме обсяги акумульованих основних засобів демонструють масштаби діяльності підприємства, його потенційні можливості та перспективи подальшого розвитку [6].

У сучасних ринкових умовах вмiла і ретельна організація процесу управління бухгалтерським обліком у більшості господарств стає суттєвим фактором ефективного та раціонального використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це, у свою чергу, приводить до того, що ступiнь

раціональності управлінсько-облікового процесу набуває першочергового значення в рамках забезпечення успішного розвитку підприємств. Оскільки бухгалтерський облік орієнтований на практику, він і сам безпосередньо формується залежно від практичних потреб, а головне завдання бухгалтера при цьому полягає не в механічній реєстрації фактів, а вирішенні завдань, що виникають у процесі господарської діяльності [4].

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні сформувалося коло проблем, пов'язаних як з обліковою системою безпосередньо, так і її організацією.

В контексті організації управлінського аспекту важливою є збалансованість ретельного і якісного обліку основних засобів підприємства. Аналіз первинних документів і реєстрів виявив застарілі дані, а також відсутність показників, необхідних для складання звітності в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби», тому носії інформації з обліку основних засобів потребують удосконалення за складом та змістом.

Варто зазначити, що у процесі введення в експлуатацію або ліквідації об'єкта основних засобів не завжди враховуються їх індивідуальні специфічні особливості. Для професійного і якісного виконання робіт із приймання та списання об'єктів доцільно підготувати робочу інструкцію з визначенням завдань, порядку їх здійснення для кожного члена комісії та ступеня відповідальності. Завдяки перебуванню у складі спеціалізованих комісій працівників, які будуть безпосередньо експлуатувати об'єкти, їх підрозділи отримують необхідні основні засоби, функціональні можливості яких відповідають зазначеним у технічній документації. Так само під час їх списання детально обґрунтовується доцільність ліквідації об'єкта, що унеможливить використання ліквідаційної процедури у корисливих цілях окремих осіб. Пропонуємо розглянути оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, розроблений з метою вдосконалення цього процесу (рис. 1).

Як видно з рис. 1, якісно організоване управління обліком основних засобів у господарствах повинно бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів, які охоплюють комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

У ході дослідження проблематики управління обліком надходження та використання основних засобів визначено теоретичні засади, які впливають на його ефективність. Зокрема, недосконала організація обліку, застосування недоцільних форм носіїв інформації та ірраціональність схем документообігу унеможливають оптимальне використання зазначених активів підприємствами.

Задля усунення негативного впливу перелічених проблем пропонуємо низку теоретичних та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління обліком основних засобів. Наводимо згрупований теоретико-практичний алгоритм оптимізації цього процесу (рис. 2).

Рис. 1. Структура оптимізаційного механізму управління обліком основних засобів на підприємстві

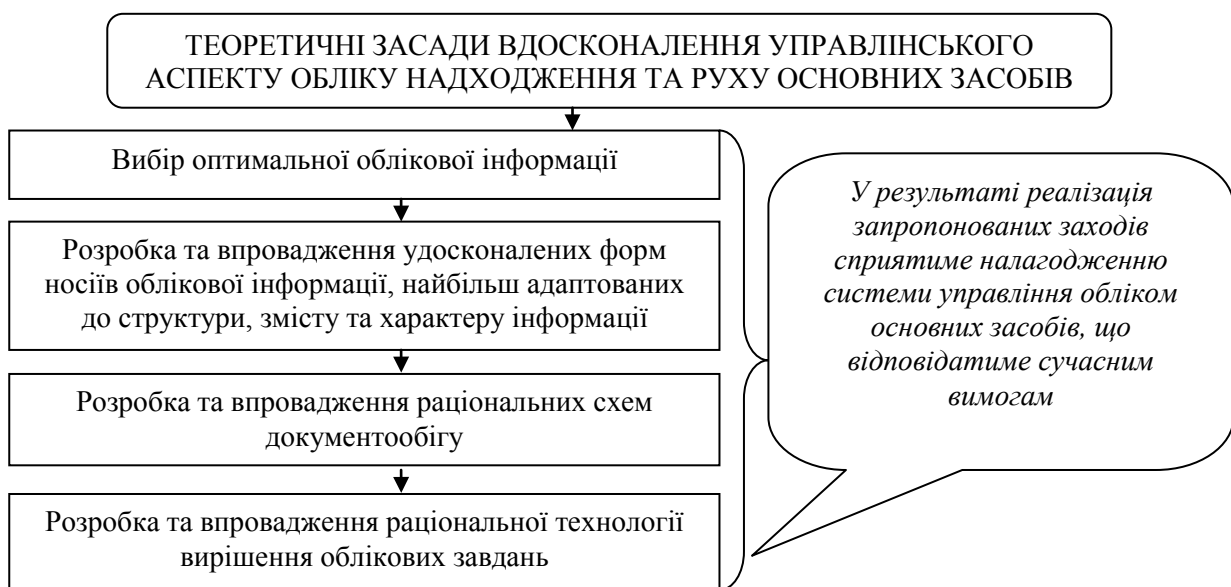

Рис. 2. Теоретико-схематичний напрям удосконалення управлінського обліку основних засобів

Вважаємо, що запропоновані заходи оптимізації сприятимуть цілісному функціонуванню облікової системи як передумови її вдосконалення через використання низки санаційних напрямів [1].

Дослідження свідчать, що на сучасному етапі розвитку теорії та практики управління процес формування відповідного механізму стосовно основних засобів на більшості підприємств майже відсутній. Зокрема, розробки та обґрунтування потребують науково-методичні засади щодо розуміння сутності та особливостей організаційно-економічного забезпечення управління. Також недостатньо теоретичних і практичних досліджень щодо аналізу складових цього механізму, засобів його реалізації та напрямів удосконалення з урахуванням специфіки діяльності окремого підприємства [5].

Стратегією управління обліком основних засобів є забезпечення максимально ефективного використання з мінімальними затратами на їх утримання та обслуговування. Механізм управління охоплює елементи, котрі впливають на відповідні відносини або інформацію як предмет управлінської діяльності. За допомогою інформації здійснюється керівний вплив на процеси, котрі відбуваються в системі, для досягнення необхідних бажаних станів (цілей) [2].

Механізм управління має такі складові:

- цільову: сукупність усіх цілей, на реалізацію яких спрямована управлінська діяльність (підвищення ефективності виконання основних функцій системи);
- функціональну: види управлінської діяльності, необхідні для реалізації основних функцій організації;
- методологічну: методи, які використовуються в процесі управлінської діяльності усіх видів, тобто забезпечують виконання функціональної частини;
- інструментальну: управлінські рішення, повноваження, засоби інформаційно-матеріального та енергетичного впливу на об'єкт управління;
- технологічну: технологія підготовки, ухвалення і виконання управлінських рішень.

Управління основними засобами виробництва є динамічною складовою загальної системи, що забезпечує випуск у встановлені терміни планових обсягів продукції при раціональному використанні матеріальних і трудових ресурсів, виробничого потенціалу. Наводимо механізм поліпшення управлінських засад у контексті обліку основних засобів (рис. 3).

Для ефективного ведення обліку основних засобів слід враховувати принципи, на яких він базується, а саме:

- Досягнення стратегічних цілей економічного розвитку підприємства в контексті забезпечення ефективного використання основних засобів, що передбачає створення необхідних матеріальних та фінансових умов для реалізації його завдань загалом.
- Планомірність та індивідуальність у забезпеченні ефективного використання основних засобів окремим підприємством у розрізі поліпшення

його діяльності в перспективі на основі оптимізації співвідношення між вирішенням поточних та запланованих завдань розвитку.

Рис. 3. Механізм забезпечення ефективного функціонування основних засобів

- Доцільність та оптимальність управлінських рішень за характером відтворення основних засобів підприємства. Обґрунтування потреб в останніх слід проводити на основі кваліфікованого аналізу їх стану та вивчення резервів більш дієвого використання.

- Ефективність формування відтворювальних процесів в окремому господарстві з метою досягнення максимального економічного ефекту [3].

Дотримання цих принципів потребує безперервного збору, обробки та аналізу науково-технічної, економічної, правової інформації. Це, у свою чергу, передбачає використання новітньої комп'ютерної техніки й математичних методів як важливої передумови належного функціонування механізму управління економікою на всіх її рівнях, передусім підприємствах. Таким чином, механізм управління основними засобами є сукупністю взаємопов'язаних методів та засобів. Особливість формування організаційної структури підсистеми полягає у конкретизації цілей, функцій і завдань по об'єктах управління, деталізації норм і нормативів споживання, системи планових й оцінюваних показників ефективності використання основних засобів. Комплексний, системний підхід передбачає всебічний аналіз і вивчення результатів заходів на стадії формування, використання, оновлення й вибуття основних засобів. Практичне застосування управлінського механізму забезпечить високу якість оперативно-виробничої діяльності, науковий рівень і гнучкість планування, процес заготівлі високоякісної сировини, ритмічність виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції.

Висновки. Виявлено, що у сучасних ринкових умовах вмiла i ретельна організація процесу управління бухгалтерським обліком у більшості господарств стає суттєвим фактором ефективного та раціонального використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це, у свою чергу, обумовлює першочергове значення ступеня раціональності управлінсько-облікового процесу в рамках забезпечення успішного розвитку підприємств. В аспекті зазначеного розроблено оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, який свiдчить, що якісно організована управлінська модель у господарствах повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів i методів обліку, які охоплюють весь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації. Також з метою оптимізації цього процесу відповідно до сучасних умов господарювання виокремлено конкретні рекомендації, які згруповані в теоретико-схематичний напрям поступового впровадження у виробництво окремого підприємства.

Виходячи з вимог сучасності, а також проблематики ефективності управління обліком надходження та використання основних засобів, запропоновано механізм забезпечення їх ефективного функціонування. Вважаємо, що розроблені рекомендації сприятимуть більш якісному та раціональному управлінню обліком основних засобів у контексті максимізації кінцевого прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: [монографія] / Л.О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку / С.Ф. Голов. – К.: Центр навч. літ., 2008. – 522 с.
3. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – № 5. – С. 22–36.
4. Бобина М. Стратегические альянсы в глобальной экономике / М. Бобина // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 11. – С. 106–109.
5. Мовчан Т.В. Система показників оцінки управління в галузі використання та охорони земельних ресурсів / Т.В. Мовчан // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2009. – Вип. 4 (51). – С. 143–147.
6. Чорна О.М. Концептуальні підходи до розвитку фінансів суб'єктів господарювання в Україні / О.М. Чорна, О.О. Мацнева // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 3. – С. 26–32.

REFERENCES

1. Ligonenko, L.O. (2001). *Antukrizove upravlinnya pidpruemstvom teoretuko-metoduchni zasadu ta practuchnuy instrumentariy* [Crisis management

now: theoretical and methodological principles and practical tools]. Kyiv: NTEU [in Ukrainian].

2. Golov, S. (2008). *Buhgalterskiy oblic v ukraine fnfliz stany ta perspectuvu rozvutky* [Accounting in Ukraine: An Analysis of the Status and Prospects of Development]. Kyiv: NTEU [in Ukrainian].

3. Butunets, T. (2015). Osnovni zaspbu z tochku zoru ekonomista [Permanent assets: an economist's point of view] *Problemu teorii ta metodologii behgalterskogo obliku, kontolu i analizu*, 5, 22-36 [in Ukrainian].

4. Bobina, M. (2011). Strategiskie analiz v globalnoy ekonomike [Strategic Alliances in the Global Economy] *Mirovaya economica i megdunarodnue otnosheniya*, 11, 106-109 [in Russian].

5. Movchan, T.V. (2009). Sistema pokaznuksv ocinku upravlinnya v galuzi vukorustannya ta ohoronu zemelnuh resursiv [The system of indicators to measure governance in the use and protection of land resources]. *Agrarnuy visnuk pruchornomorya*, 51, 143-147 [in Ukrainian].

6. Chorna, O.M., & Manceva, O.O. (2011). Conceptualni pidhodu do rozvutku finansiv subektiv gospodaruvannya v Ukraine [Conceptual approaches to development finance entities in Ukraine] *Naukpvuy visnuk: finansu, banki, snvestuzii*, 3, 26-32 [in Ukrainian].